

ÅRSRAPPORT 2010

RIKSANTIKVARENS INTERNASJONALE ARBEID

Riksantikvaren skal

- bidra til å styrke internasjonale virkemidler for å sikre menneskers kulturelle rettigheter, med særlig vekt på å bevare og stimulere det kulturelle mangfoldet.
- arbeide for å styrke kulturminneforvaltningen i miljø- og bistandssamarbeidet med andre land.
- følge opp forpliktelsene i relevante konvensjoner og bidra til at andre land kan gjøre det samme.
- arbeide aktivt for å gjennomføre den globale strategi til World Heritage Committee (Verdensarvkomiteen).
- være aktiv og offensiv i forhold til utviklingen på internasjonale arenaer som har betydning for forvaltning av kulturminner. Vi skal særlig legge vekt på Europarådet og EU/EØS.
- videreutvikle det faglige samarbeidet i nordisk sammenheng.

Forsidebilder (fra venstre mot høyre):

Fra det 14. internasjonale kurset i bevaring av bygninger og gjenstander i tre 2010: kursdeltakere i praktisk øvelse på Norsk folkemuseum, Tone.Olstad©Niku

Gamlebyen Betlemi iTbilisi, Georgia: nyrestaurert informasjonssenter: Jørgen.Jørgensen©Riksantikvaren

Fra folkemøte i Uganda i fbm prosjektet om bevaring av Memorial Sites: Inger.Heldal©Riksantikvaren

1. Innledning

Riksantikvaren bidrar aktivt til å oppfylle regjeringens mål knyttet til internasjonalt miljøsamarbeid, herunder vern og bevaring av kulturminner. Vi er bundet til internasjonale forpliktelser gjennom internasjonale avtaler. Dette kan være relevante konvensjoner ratifisert av Norge, og internasjonale chartere. Verdensarvkonvensjonen av 1972 forplikter oss bl.a til å ta vare på verdensarv i Norge, men også til å bidra til at andre land skal være i stand til å ta vare på sine steder på verdensarvlista.

Norge er en stor bidragsyter til UNESCO, og ett av få land som har hatt kultur i sin utenrikspolitiske portefølje i mange år. På det globale nivået er ICCROM¹ en viktig samarbeidspartner. De kulturelle og politiske kontekstene for ordet kulturarv er i endring, noe som også avspeiler seg i Riksantikvarens internasjonale engasjement. Riksantikvaren har deltatt i globale og lokale diskusjoner om vern og bevaring, og delt teknisk kunnskap med fagfolk fra mange land. Gjensidighet og læring har preget det internasjonale samarbeidet.

Kulturarv er en ressurs som verner om kulturelt mangfold og stedstilhørighet i møtet med globaliseringstrender. Kulturarv er også en ressurs som kan brukes til å utvikle dialog, debatt og forsoning, spesielt i konflikter hvor kulturell identitet og etnisitet spiller en avgjørende rolle. Kulturarv har en egenverdi, og den bidrar samtidig til andre politikkområder som for eksempel helse og utdanning.

Vi ønsker å ta erfaringene fra arbeidet med EØS-finansieringsordningene og utviklingssamarbeidet med videre for å gjennomføre RAs internasjonale strategi. Det er bred enighet om betydningen av kulturarv for bærekraftig utvikling. Utfordringen er å få den nødvendige politiske støtten som skal til for å få kulturarv opp på dagsorden, spesielt innen norsk utviklingspolitikk.

Riksantikvaren er etter hvert blitt et viktig kontaktpunkt for andre nasjonale aktører. De bruker oss som informasjons- og kunnskapskilde, som et bindeledd til Utenriksdepartementet og samarbeidspartnere i andre land og som en ressurs i prosjektsamarbeid. For å kunne møte de samlede behovene ute jobber vi tett sammen med Kulturdepartementet og underliggende etater, med museer i hele landet og med aktive fylkeskommuner. Det eksterne fagmiljøet er viktig for at Riksantikvaren skal kunne gjøre jobben sin utenfor landegrensene.

¹ ICCROM=International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (in Rome)

2. Status i fht MDs styringssignaler i tildelingsbrev til RA for geografisk retta miljøsam arbeid, herunder samarbeid med land i sør.

2.1 Styringssignaler

I Riksantikvarens tildelingsbrev fra MD for 2010/resultatområde 5/underområde 3/ Geografisk retta miljøsam arbeid vektlegges to arbeidsmål som er relevante for denne rapporten. Riksantikvaren skal *"utarbeide utkast til plan for kulturminnesamarbeid som ledd i bærekraftig utvikling, ..."* (arb.mål 1.1) og *"bidra til iverksetting av Strategi for kultur- og idrettssamarbeid med land i sør"* (arb.mål 1.2).

I tillegg til arbeidsmålene er Riksantikvarens internasjonale aktiviteter bestemt av en rekke faste, løpende oppgaver, der bl.a. oppfølging av internasjonale konvensjoner og chartere inngår. RA skal også i flg. oppgavene i tildelingsbrevet delta i internasjonalt arbeid på globalt, europeisk og nordisk nivå.

2.2 Prioriteringer og Årlig møte med Norad

Riksantikvaren skal være faglig rådgiver for utenriksforvaltningen under miljøforvaltningens felles rammeavtale med Norad om utviklingsamarbeidet. Nytt forslag til avtale ble utarbeidet i 2010. På slutten av året fikk RA et oppdrag gjennom Norad for å følge opp Fiskerimuseet i Mosambik. Dialogen med Norad har vært god både når det gjelder Pakistan og oppfølgingen av evalueringen.

3. Geografiske samarbeidsområder og samarbeidsformer

3.1 Utviklingsamarbeid

RA har deltatt i oppfølgingen av Africa 2009-programmet, og har spesielt vært opptatt av CHDAs (Center for Heritage Development in Africa) videre skjebne. I mai deltok RA i et oppsummeringsmøte for Africa 2009 i Stockholm i regi av Svenske Riksantikvarenebetet, hvor også Sida var til stede. Kontakten med African World Heritage Fund har vært god. UD vedtok å bidra med NOK 1 mill til AWHF i 2010.

Utstillingen Kulturarv i Afrika – identitet – verdighet – forsoning - ble vist på Historisk museum i Oslo i fram til sommeren 2010. Utstillingen er fortsatt på vandring til biblioteker rundt om i landet.

3.1.1 Institusjonssamarbeid/samarbeidsavtaler i utviklingsland

Uganda

UD vedtok å støtte prosjektet "Memorial Landscapes in a Post-Conflict situation – how to promote peace and reconciliation in Northern Uganda" med NOK 1.5 mill for perioden 2010-2012 under forutsetning av at RA påtok seg alt administrativt ansvar. Prosjektet blir sett på som nyskapende, og RA har fulgt prosjektet tett gjennom året.

Samarbeidspartner i Uganda er National Museum. En representant derfra deltok på trekurset sommeren 2010, noe som gjorde det mulig å drøfte gjennomføringen av prosjektet også i

Oslo. RA var på prosjektbesøk i Uganda i september, blant annet for å drøfte budsjett og arbeidsplaner, og for å etablere kontakt med de stedene som er med i prosjektet.

Pakistan

Oppdragsgiver	Land	Oppdrag	Tidsbruk
Amb Islamabad	PAK	PAK 2742-05/025 Joint Institutional Cooperation between Norwegian Directorate for Cultural Heritage (Riksantikvaren) and National Institute of Folk and Traditional Heritage (Lok Virsa).	6 ukeverk

Utenriksdepartementet/ambassaden i Islamabad inngikk 25. juli 2006 en avtale med Lok Virsa om institusjonelt samarbeid med Riksantikvaren. Programmets tittel er PAK 2742-05/025 Joint Institutional Cooperation between Norwegian Directorate for Cultural Heritage (Riksantikvaren) and National Institute of Folk and Traditional Heritage (Lok Virsa). Ambassaden har stilt NOK 11,5 mill (ca PKR 111 mill) til rådighet for de tre årene programmet varer.

Norges kultursamarbeid med Pakistan omfatter Norsk Folkemuseum, Rikskonsertene og Riksantikvaren. Riksantikvaren er koordinator og sentralt kontaktpunkt på norsk side, med Lok Virsa som samarbeidspart i Pakistan. I følge avtalen skulle programmet avsluttes i 2009, men ambassaden etablerte en "no-cost" forlengelse av avtalen med Lok Virsa slik at planlagte aktiviteter kunne gjennomføres i 2010.

I januar deltok Riksantikvaren sammen med Norsk Folkemuseum og Rikskonsertene i Årlig Møte mellom den norske ambassaden og Lok Virsa i Islamabad. Både Norsk Folkemuseum og Rikskonsertene har gjennomført aktiviteter sammen med Lok Virsa i 2010, og Riksantikvaren har fortsatt sin rolle som koordinator. Hvordan et eventuelt nytt program vil se ut er uavklart, men ambassaden har gitt tydelig beskjed om at de fortsatt ønsker en norsk koordinator for programmet.

Angola

RA ble anmodet om å delta på møte med representanter for Kulturministeriet i Angola for å drøfte muligheten for et norsk finansiert pilotprosjekt for å dokumentere bergkunst i landet. Bakgrunnen var at en arkeolog fra Arkeologisk Museum i Stavanger var bosatt i Angola. Hun knyttet viktige kontakter som påpekte behovet for faglig støtte. RA har kontakt med den ansvarlige for kulturminner i Angola, men av ulike grunner ble ikke prosjektet gjennomført i 2010. Prosjektet vil muligens bli fulgt opp i 2011.

3.1.2 Oppdrag

Ras svar på bestillingen i MDs tildelingsbrev vedr. *utkast til plan for kulturminnesamarbeid som ledd i bærekraftig utvikling* ble levert 4. mai.

Riksantikvaren ble bedt av UD om å delta i en arbeidsgruppe med MD, KUD, ABM-utvikling og Norad for å følge opp Norads 2009-avaluering av norsk støtte til kulturarv og utvikling. Arbeidsgruppa hadde møter i hele 2009. Konklusjonene vil bli lagt fram i et notat fra UD i første del av 2011.

RA hadde et oppdrag for Norad i desember 2010 knyttet til Fiskerimuseet i Maputo.

3.1.3 Primær oppgaver/kompetansetiltak

Ingen tiltak i 2010.

3.1.4 Egeninitierte/egenfinansierte aktiviteter

Internasjonale møter og konferanser

Periodic Reporting

I 2010 skal afrikanske verdensarvsteder gjennomføre periodisk rapportering (Periodic Reporting) til UNESCO. Riksantikvaren har vært aktive pådrivere for at Norge skal bidra med økonomisk støtte til gjennomføring av rapporteringen, noe som ser ut til å gi resultater.

International Course on Wood Conservation Technology 2010 (ICWCT 2010)

(se egen rapport)

Det 14. internasjonale kurset i konservering av tre (gjenstander og bygninger) ble arrangert hos Riksantikvaren i Oslo 24. mai – 2. juli 2010. Kurset er videreutdanning for 20 deltakere fra ulike land og regioner, og arrangeres i fellesskap med NIKU, NTNU og ICCROM. RA la ned mye arbeid i planlegging av kurset som inngår i ICCROMs samlede utdanningspakke og er det eneste internasjonale opplæringstilbudet relatert til historiske bygninger, konstruksjoner og gjenstander i tre.

For første gang tok RA også en mer aktiv rolle i den praktiske arrangementen av kurset og var gjennom hele kurset involvert i den daglige gjennomføringen. 18 deltakere fra 18 forskjellige land fullførte kurset og tilbakemeldingene arrangørene har fått har vært utelukkende positive. Kurset oppleves som svært nyttig og et unikt tilbud for profesjonelle innen kulturminnevern og konservering. Forelesere kom fra mange land og kursprogrammet fant en god balanse mellom teori og praksis. En ukes workshop ble arrangert på Norsk Folkemuseum i tillegg til en 5-dagers tur til Bergen og vestlandet. Kurset ble avsluttet med en sluttexamen som ga studiepoeng hvis bestått.

3.2 EU og Europarelatert arbeid

3.2.1 EU-politikk, rettsaker og økonomiske studier

EU rettsaker og tilknyttet arbeid

Den langsiktige målsettingen er å ivareta norske interesser på kulturminneområdet, arbeide for tidligvarsling av EU-rettsaker i henhold til Stortingsmelding om kulturminner. Endre EU-systemets måte å utvikle EU-rettsaker m.m. ved å knesette prinsippet om en klausul i alle rettsaker som tar hensyn til at Traktaten i art. 2 og 6 ikke tillater krav om harmonisering av lovgivning som gjelder for kulturarv, Traktatens art. 167 som krever at kulturelle hensyn tas i alle saker og til nasjonalstatens råderett i slike spørsmål.

RA arbeider for unntaksbestemmelser på kulturminneområdet i EUs rettsaker og at slike unntak innarbeides i nasjonale rettsaker. Det arbeides videre for å bygge ut et overvåkingsapparat for alle kulturminneforvaltninger innen EU/EØS-området og opprette en funksjon som kan fungere som kulturminneobservatorium.

Forventede resultater er:

- rettsaker som reelt tar hensyn til EUs begrensede myndighetsområde og Lisboa Traktatens artikkel 2, 6, 36, 114 og 167.
- bevisstgjøring av land, EU-parlamentet og Kommisjonen om problemstillingene.
- initiativ til felles informasjonssystemer for alle EU/EØS land for kulturminnefeltet i samarbeid med European Heritage Heads Forum (EHHF).

Aktiviteter og resultater i 2010

- Videreføring av myndighetssamarbeid European Heritage Legal Forum (EHLF, 23 medlemsland), herunder organisering av 1 plenumsmøte og 3 sekretariatsmøter samt drift og ajourhold av nettsted for EHLF (www.ra.no/ehlf) for alle deltagende land og redigeringsansvar for nyhetsbrev.
- Overvåking av Direktivarbeidet i Kommisjonen for tidligidentifisering av problematiske rettsaker.
- Oppfølging av relevante saker i Kommisjonens interne konsekvensvurdering (IA) av rettsaker.
- Samarbeid med MD og miljøråder ved den norske EU-delegasjonen i Brussel.
- Samarbeid med det Belgiske Presidentskapet om å etablere mer formelle kontakter mellom kulturminnesektoren og Kommisjonen i form av en Plattform for kulturminnesektoren og, fra 2011 deltagelse i en ekspertgruppe som skal følge fremtidige Presidentskap.
- Direkte påvirkning av Kommisjonen mht unntaksbestemmelser i vedtatte direktiver om energieffektivitet og sertifisering av byggevarer. Begge rettsaker har nå fullgode unntaksbestemmelser som kan implementeres nasjonalt.
- Rapportering i EHHF om direktivarbeidet.
- Rådgivning til flere EU-land (Frankrike, Tyskland, Østerrike, Slovenia, Ungarn) vedr. div. direktiver og arbeidet i EHLF.
- Deltakelse i europeisk forskningsprosjekt om standard opplysninger for alle kulturminner i Europa (CHIC).

Tidsbruk = 23 ukeverk

Høring av EU/EØS rettsakter i EU og i den norske forvaltningen

Dette arbeidet gjøres som del av det generelle arbeidet med EUs rettsakter. Oppgaven er å koordinere høring av rettsakter hos Riksantikvaren og å kommentere disse forut for beslutninger eller i forhold til regelendringer i norsk lovverk som kommer som følge av harmonisering med EUs lovverk. Gjennom samarbeidet i EHLF (European Heritage Legal Forum) kan prosessen påvirkes før rettsaktene er ferdigbehandlet i EU og før de kommer til høring i norsk forvaltning.

Aktiviteter og resultater 2010

- Div. høringer vedr. EUs forskrifter og direktiver. Ingen spesielle saker behandlet i 2010.

Tidsbruk = 15 ukeverk

CEN-TC 346 Standardisation on Cultural Property

Riksantikvaren følger opp CEN-arbeidet om standardisering innen kulturminneområdet og bidrar til at kommende europeiske standarder er relevante og nyttige for Norge. Dette er også et bidrag til beslutninger av strategisk art som er i den norske kulturminneforvaltningens interesse. Gjennom dette engasjementet sørger Riksantikvaren for at norske miljøer deltar aktivt i arbeidet og kommer frem med sine synspunkter.

Arbeidsmengden innenfor standardiseringsarbeidet er økende. Det er behov for å koble inn flere norske aktører og forsterke arbeidet med andre berørte departement med dette for øye.

Resultater på sikt kan være:

- standarder som rasjonaliserer kulturminnevernets oppgaver.
- at standarden sikrer kulturminnevernets særskilte behov innen rammen av EU/EØS-avtalen.
- at norsk kulturminneforvaltning kan oppfylle sine forpliktelser i fht CEN-arbeidet.

Aktiviteter og resultater i 2010

- Deltatt på årlig styringsgruppemøte i Tallin, og avholdt formøte i norsk speilkomité.
- Ledet arbeidsgruppe (TG) for utvikling av 'Norsk Standard for tilstandsvurdering av fredede og historiske bygg'. Standarden er etter offisiell høring nå klar for avstemming.
- Vurdert og bidratt i en rekke arbeidsgrupper og kvalitetskontrollert en rekke standarder under arbeid.
- Fulgt og bidratt til norsk speilkomité og til Norsk standard sitt arbeid med administrative oppgaver.

Tidsbruk = 10 ukeverk

Arbeid for utvikling av økonomiske modeller og analyser av kulturminner og verdiskaping

I samarbeid med andre land arbeides det med utvikling av modeller for økonomiske beregninger og verdianalyser av kulturminner. I 2010 ble det startet et EU delfinansiert prosjekt for et samarbeid innen området. Formålet er å gjøre opp status for arbeidet med

økonomiske analyser og å fastsette prioriteringer fremover. Norge samarbeider med Finland, og deltar sammen med Spania, Portugal, Italia, Tyskland og Østerrike.

Informasjon om det norske arbeidet etterspørres i europeisk sammenheng. I 2010 var Riksantikvaren invitert til Spania, Slovenia og Frankrike for å forelese om temaet.

Langsiktige mål er:

- etablering av et nordisk eller Europeisk nettverk.
- utvikling av analysemodeller som km forvaltningen trenger og er pålagt å bruke.
- markedsføring av Riksantikvarensverdiskapingsprogram.
- vinkling av internasjonalt samarbeid og mer forskningsmidler til viktige norske strategiske oppgaver / utfordringer.

Aktiviteter og resultater i 2010

- Deltatt i på 2 forskningsnettverksmøter. Arbeid med videre finansiering av nettverket gjennom ulike støtteordninger. Finland leder arbeidet.
- Deltagelse i EU finansiert prosjekt
- Foredrag i internasjonale fora om kulturminner, økonomi og energiøkonomisering, og markedsføring av norsk forskning og resultater.
- Samarbeidet med DG Forskning om fremtidige utlysninger på tema økonomi og kulturminner.

Tidsbruk = 9 ukeverk

Turisme og bærekraft

Med utgangspunkt i rapport fra turismegruppen i EU og Kommisjonens turismestrategi har Riksantikvaren fortsatt å bidra til bevisstgjøring av kulturminneforvaltningene i Europa om de mulighetene denne politikken gir. Eksempler fra norsk forvaltning som kan bidra inn i arbeidet er markedsført. Det norske arbeidet blir lagt merke til i europeisk sammenheng.

Riksantikvaren har tatt initiativ til at utviklingen av en turismestrategi for EU sees i sammenheng med arbeidet som gjøres i UNESCO på verdensarv og bærekraftig turisme. Målet er å få tunge kulturminneaktører og kulturminneforvaltningen sterkere inn i turistprosessene i EU enn tilfellet er nå, for på denne måten sikre at tilbørlig hensyn til kulturarven blir tatt i møte med en økende mengde turister til Europa.

3.2.2 EU - Forskning og utvikling, støtteprogrammer for kulturminnevern

Forskning og utvikling

RA følger utviklingen i EU og fremmer Norges interesser og prioriteringer på kulturminneområdet. Arbeidet bidrar til beslutninger av strategisk art som er i den norske kulturminneforvaltningens interesse. Det langsiktige målet er programmer og rammevilkår innen EU/EØS-samarbeidet som støtter norsk kulturminnepolitikk.

Aktiviteter og resultater i 2010

- Konsultasjon med DG Forskning om fremtidige utlysninger av forskningsmidler.
- Deltagelse i utviklingen av JPI (Joint Programme Initiative) for kulturminneforskning. Arbeid med forskningsstrategi og mot Forskningsrådet for norsk deltagelse i JPI styret.
- Samarbeid med DG Forskning om 'European Cultural Heritage Identity Card' (EU CHIC), finansiert under 7. rammeprogram/EU
- Profilert norsk forskning i internasjonale fora med 3 foredrag om energieffektivitet.

Tidsbruk = 6 ukeverk

Informasjon til fagmiljøer i Norge om program i EU

Formålet er å holde seg à jour med endringer i EUs støtteordninger, å informere om muligheter og å øke norsk deltagelse i EUs støtteprogrammer. Riksantikvaren samarbeidet i 2010 med ABM-utvikling (nå en del av Norsk kulturråd) om et heldagsseminar rettet mot etatenes egne ledere og medarbeidere. Seminaret var et kompetansehevende tilbud om EØS-midlene 2009-2014 og relevante EU-støtteprogrammer. Det var 60 deltakere i seminaret, som ble gjennomført 26. januar 2011.

3.2.3 Pågående EU-relaterte prosesser

Møte i European Heritage Heads forum (EHHF)

RA deltok in det årlige møtet for europeiske "riksantikvarer", ledere av europeiske kulturminneinstitusjoner i Europa. Møtet som fant sted i Paris 3-4 juni og var organisert av det franske kulturdepartementet.

Tema for møtet var utfordringer og muligheter knyttet til turisme. Riksantikvaren presenterte EØS-finansieringsordningene 2009-2014, og mulighetene for støtte til europeisk kulturarv gjennom disse-midlene. I replikk etter innlegget bemerket direktøren for National Heritage Board of Poland at EØS-midlene 2004-2009 hadde utløst en av de største enkeltinnsatsene for bevaring av polsk kulturarv noensinne.

3.3 EØS-midlene

3.3.1 Riksantikvarens arbeid med EØS-midlene 2004-09

Riksantikvaren skal "*Bidra med faglig ekspertise og erfaringer i miljøforvaltningens innspill i MoU-forhandlingene for neste periode med EØS-midler.*" (res.omr. 5/underområde 1/arb.mål 1.3). Vi skal videre "...bidra i programutvikling i utvalgte land og sektorer."

EØS-midlene er samlebetegnelsen på Norges bidrag til utjevning av økonomiske og sosiale forskjeller i EU-området. Midlene består av EØS-midler ("EEA-grants", gis sammen med Island og Liechtenstein) og egne norske midler ("Norway grants"). For enkelthets skyld omtales disse som "EØS-midlene".

MoU-forhandlingene for inneværende periode med EØS-midler kom i gang i tredje kvartal 2010. Resultater og leveranser under dette arbeidsmålet var i stor grad avhengig av de bilaterale forhandlingsresultatene, og blir tilsvarende forsinket. Riksantikvaren er en av tjue nasjonale etater og institusjoner som UD har valgt å inkludere i arbeidet med implementeringen av EØS-midlene 2009-2014. RA har deltatt i en rekke møter i denne

sammenhengen og bidratt med erfaringer fra forrige periode med EØS-midler. Det er også fortløpende levert innspill til MD som underlag til pågående forhandlinger.

RA har informert det europeiske kulturarvnettverket om de nye ordningene både i eget nyhetsbrev, i European Heritage Heads Forum og i andre relevante internasjonale fora. Vi deltok etter invitasjon i avslutningen av et EØS-prosjekt i Sibiu, Transylvania i oktober, der bl.a. internasjonalt samarbeid og erfaringsutveksling med museer og kulturminneforvaltning i Romania var satt på dagsorden.

RA ble anmodet om å delta på to konferanser om rollen til frivillig sektor i regi av Den norske Helsingforskomité. NGOer fra Norge og Tsjekkias møttes i Oslo 28-29. februar og i Praha 27-28. mai.

RA er partner i seks EØS - prosjekter under EØS-ordningene 2004-09. Prosjektene er nå i avslutningsfasen eller under implementering og krever ulik grad av engasjement. De er fulgt opp både administrativt og faglig.

3.3.2 Partnerskap

Riksantikvaren er norsk partner i seks EØS-prosjekter; fire individuelle prosjekter og to under Kulturutvekslingsfondet med Polen (CEF).

Arkeologiprojekt i Plovdiv, Bulgaria

Riksantikvaren bistod med rådgiving under søknadsperioden. To representanter fra Plovdiv besøkte RA 29. juni – 2. juli. Formålet med møtet var å bli enige om RAs rolle og videre prosjektfremdrift. Prosjekteier har ikke fulgt opp etter besøket.

Kubismeprojekt, Villa Bauer, Tsjekkia

Riksantikvaren var med på rådgivingsiden i søknadsfasen og skaffet norsk partner – Arkitekthøyskolen i Oslo. Prosjekteier i Tsjekkia har ikke vært i stand til å oppfylle sin del av avtalen.

Nytt sikkerhetssystem ved Nasjonalgalleriet i Tsjekkia

Riksantikvaren bidrar med kunnskap om brannsikring og opplæring. Det er også samt samarbeidet om en manual om sikkerhetshåndteringen. Et felles seminar ble gjennomført i Praha 28. -29 april. En høytidelig avslutning av prosjektet finner sted 4. februar 2011.

Restaurering av orgel i kirken San Salvatore, Praha, Tsjekkia

Riksantikvaren har bistått dette prosjektet gjennom en antikvar, samt en norsk orgelkonsulent. Prosjektet ble fullført ved årsskiftet 2010/2011 og en innvielseskoncert og fagseminar vil finne sted 20. og 21. februar 2011. Prosjektet har gitt godt, gjensidig faglig utbytte.

Verdensarvprosjekt i Polen

Prosjektet ble inngått under første runde av tildelinger fra Kulturutvekslingsfondet. Prosjekteieren i Polen er Miedzynarodowe Centrum Kultury / International Cultural Centre - ICC, og partner på norsk side er Riksantikvaren, med Norsk Verdensarv som støttepartner. Prosjektets tema er utveksling av erfaringer på forvaltning av steder innskrevet på UNESCOs liste over verdensarven i begge land, i Polen begrenset til fem steder i regionen Malopolska omkring Krakow.

Prosjektet er toårig, og startet i april 2009. I oktober 2009 ble det arrangert en åpen konferanse i Krakow. Konferansen ble holdt i lokalene til ICC i Krakow, som nettopp er ferdig restaurert for norske midler fra finansieringsordningene under EØS-avtalen. Den polske kulturministeren var aktiv deltaker på konferansen. Prosjektdeltakerne fra begge land deltok etter konferansen på en 5 dagers ekskursjon til de berørte verdensarvstedene, hvor det var møter med representanter for politiske og administrative forvaltningsnivåer.

I juni 2010 ble det gjennomført en tilsvarende ekskursjon til de norske verdensarvstedene i prosjektet. Reisen startet i Bergen med Bryggen. Underveis til Urnes ble verdensarven Vestnorsk Fjordlandskap besøkt, med båt på Nærøyfjorden og møte. I Urnes stavkirke gjennomførte de geistlige deltakerne i den polske gruppa en katolsk andakt. Bussturen over Sognefjellet til Røros inkluderte besøk i Lom stavkirke. Oppholdet på Røros inkluderte besøk i Circumferencen, til bl.a. Storwartz og Olavsgruva. Underveis til Vega ble agroturistprosjektet Hildurs Urterarium på Tilrem besøkt. Vega var eneste sted på denne 8 dagers ekskursjonen som inneholdt to overnattinger. Det ga anledning til båttur ut til værene Skjærvær og Hysvær. Under returen ble Brønnøysund kirke og Trondheim besøkt, med Nidarosdomen og byvandring.

Prosjektet vil gjennom den polske partnerens skriftserie publisere de faglige innlegg fra konferansene, i form av artikler skrevet av deltakere fra begge land. Disse vil bli publisert på engelsk og polsk. Videre vil det bli laget en plakattstilling som presenterer de involverte verdensarvstedene og forvaltningsproblemstillingene som er blitt belyst. Prosjektet har laget en egen internettside: <http://www.heritage.org.pl>

Polsk-norsk samarbeidsprosjekt om ulovlig handel med kulturgjenstander

Det polsk-norske samarbeidsprosjektet handler om å forebygge kulturminnekriminalitet, og har tittelen: *"Legal and illicit trade with cultural heritage. Research and education platform of experience exchange in the field of prevention from crime against cultural heritage"*.

ABM-utvikling (nå en del av Norsk kulturråd) er hovedpartner og initiativtaker og Riksantikvaren er med som støttepartner. Polske partnere er National Heritage Board of Poland og Sjøfartsmuseet i Gdansk. Prosjektet mottar NOK 1.7 mill gjennom Kulturutvekslingsfondet med Polen, som utgjør en del av EØS-midlene.

Ulovlig handel med kulturgjenstander er et problem som går på tvers av landegrensler. Hovedformålet ved dette prosjektet er å utveksle erfaringer når det gjelder implementering av nasjonale lovverk og internasjonale konvensjoner og hvordan informere og formidle relevant kunnskap til profesjonelle aktører innen politi, toll og kulturminnevern. Deltagere fra relevante institusjoner vil kunne utvide sitt internasjonale nettverk, sammenligne styrker og svakheter ved sine forskjellige fremgangsmåter og fokusering på ulike områder.

Prosjektet fortatte i 2010 med en workshop i Gdansk med hovedvekt på marinearkeologi og ulovlig handel av arkeologiske funn. I januar 2011 ble det arrangert et seminar i forbindelse med den årlige Reiselivsmessen på Lillestrøm. Seminaret ble godt mottatt og ca. 70 deltakere fra toll, politi, forsvaret antikvitetshandlere, reiselivsnæringen, museer og kulturmyndigheter deltok. Prosjektet hadde også en egen stand på messen hvor det ble orientert om lovverket omkring import og eksport av kulturgjenstander. Standen og prosjektet fikk god oppmerksomhet i pressen i tillegg til egen rapport på Dagsrevyen og Kulturnytt.

Prosjektet avsluttes med en sluttkonferanse i Warszawa i mai 2011. En publikasjon om prosjektet og samarbeidet vil da bli presentert. Egne nettsider er også blitt laget og planen er at nettstedet vil bli en møteplass for prosjektdeltakere og et aktivt forum for diskusjon framover.

[Astra Museum of Traditional Folk Civilisation i Transylvania, Romania](#)

I tillegg har RA vært involvert i et prosjekt ved Astra Museum of Traditional Folk Civilisation i Transylvania, Romania. Riksantikvaren har, sammen med ABM-utvikling og en rekke friluftsmuseer i Norge vært vertskap for delegasjoner fra det rumenske museet ved flere anledninger. RA ble invitert til Astra Museum 8. – 11. oktober for å snakke om internasjonalt samarbeid og erfaringer fra EØS-midlene 2004-2009. I seminaret deltok også flere museumsrepresentanter fra Norge for å utveksle erfaringer og kunnskap med rumenske museumskollegaer.

3.4 Europarådet

Riksantikvaren representerer Norge i Europarådets kulturarvkomité (CDPATEP). De siste årene har arbeidet med Farokonvensjonen om kulturminnes rolle i samfunnet stått sentralt. Konvensjonen ble vedtatt høsten 2005. Arbeidet med å få medlemslandene til å ratifisere konvensjonen er viktig. Det er gledelig at Norge som det første vestlige land ratifiserte konvensjonen 25. oktober 2008. Ved utgangen av 2010 hadde ni land ratifisert, men det kreves ti ratifikasjoner for at konvensjonen skal tre i kraft. Europarådet lanserte en bok om konvensjonen i Lisboa 20. november 2009 med betydelige norske bidrag.

Riksantikvaren er også engasjert i arbeidet med å få kulturminnedatabasen HEREIN utviklet til et funksjonelt redskap, og har ved to anledninger bidratt økonomisk med totalt 17 000 euro i løpet av 2010 for å få en teknisk plattform for HEREIN etablert. Riksantikvaren har også deltatt på møter i Liège, Belgia, i denne sammenheng. Likeledes støtter Riksantikvaren et pågående arbeid med å utvikle redskaper for å overvåke medlemslandenes implementering av Europarådskonvensjonene på kulturminneområdet. Riksantikvaren har vært med i en ekspertgruppe som har arbeidet med et verktøy for Valettkonvensjonen.

3.5 Nordisk samarbeid og Østersjø samarbeidet

3.5.1 Nordisk samarbeid

[Nordisk sjefsmøte](#)

Nordisk sjefsmøte er et uformelt samarbeidsforum for de nordiske riksantikvarene. Island var vert for møtet i 2010, som ble holdt i Ísafjörður og Stykkishólmur 24.-27. juni. Riksantikvaren deltok med to personer. Temaet for årets seminar var *Den digitale kulturarven*. Norges foredrag ble holdt av Jørn Holme.

Koordinering av Riksantikvarens nordiske samarbeid

I årets tildelingsbrev har RA fått i oppdrag å konkretisere og følge opp nordisk Miljøhandlingsprogram 2009-2012 med tanke på nye norske initiativ og prosjekter.

Riksantikvaren har etter en henvendelse fra MD i februar i 2010 hatt en intern prosess vedr. større engasjement omkring arbeidet i Terrestre økosystem gruppen (TEG) i nordisk sammenheng, og har også tatt et grep for å koordinere det nordiske arbeidet bedre hos RA.

RA satte nordisk samarbeid på dagsorden i det nordiske sjefsmøtet i juni og foreslo får våre nordiske kolleger å holde den planlagte diskusjonen med NMR på et overordnet, strategisk og langsiktig nivå. Deter foreløpig ikke blitt noe av det planlagte møtet mellom NMR og de nordiske riksantikvarene.

3.5.2 Østersjøsam arbeidet

Monitoring Group

RA deltar i Monitoring Group for Østersjøsam arbeidet. Dette er en styringsgruppe for samarbeid innen kulturminnevern i organisasjonen Council of the Baltic Sea States (CBSS). Samarbeidet på kulturarvsiden ble initiert av kulturministrene i 1997, og mandatet ble sist fornyet av kulturministermøtet i Riga i 2008. Under Monitoring Group er det fire permanente arbeidsgrupper; innen kystkultur (norsk deltaker: Museum Vest og Riksantikvaren), marinarkeologi (norsk deltaker: Norsk Maritimt Museum/Oslo), historiske bykjerner (Sustainable Historic Towns/SuHiTo, norsk deltaker og leder av gruppa: Riksantikvaren) og bygningsbevaring (norsk deltaker: Riksantikvaren). I tillegg er det opprettet en midlertidig arbeidsgruppe for utdanning og kulturarv. Det holdes tett kontakt med arbeidsgruppene, og representanter fra disse gruppene deltar på møtene til Monitoring Group.

Det ble avholdt to møter i Monitoring Group i 2010; ett på Gotland i april og ett i Riga i September.

Cultural Heritage Forum

Et fjerde kulturarvsforum for Østersjølandene var planlagt avholdt i Riga i 2009. På grunn av blant annet finanskrisen, ble forumet utsatt til 9. – 11. september 2010. Tittel og overordnet tema for forumet var ”Cultural heritage – contemporary challenge”.

Norge fikk ansvar for innhold og gjennomføring av ett av fire parallelle seminarer under forumet; ”Environmental impact assessment of historic buildings”. Norge v/RA sitter også i Task Force/arrangementskomitéen for konferansen med to representanter.

Communicating Heritage in Urban Development Processes (Co-Herit)

Aktiviteter og resultater i 2010

En engelsk nettversjon av DIVE-analysen ble ferdig våren 2010, i kjølvannet av prosjektet “Sustainable Historic Towns: Communicating Heritage in Urban Development Processes” (Co-Herit 2007-08).

SuHiTo Working Group

I løpet at 2009 byttet samtlige land i SuHiTo-samarbeidet ut sine representanter i arbeidsgruppen. Riksantikvaren leder gruppa og ivaretar nå kontinuiteten. Riksantikvaren

deltok på Monitoring-gruppens to møter i 2010 og har lagt ut informasjon på nettsidene <http://mg.kpd.lt/LT/16/Sustainable-Historic-Towns.htm>

Nytt prosjekt

Høsten 2009 lanserte Riksantikvaren ideen om et nytt fellesprosjekt med fokus på *byens kulturarv i relasjon til vår tids energiutfordringer*, både i lys av den globale situasjonen, aktuelle direktiv fra EU og nasjonale føringer. En runde med de nasjonale kulturminneforvaltningene i Østersjølandene viste at det var interesse for et nytt felles prosjekt. I februar 2010 arrangerte Riksantikvaren og Riksantikvarieämbetet sammen et Working Group Meeting for SuHiTo-representanter i Stockholm. Møtet ga sin tilslutning til forslaget om å søke prosjektmidler for et prosjekt med tittelen: "Bærekraftige historiske byer: Kulturarven – Bra for klimaet!" (Sustainable Historic Towns: Urban Heritage – Good for the Climate!). Riksantikvaren påtok seg ansvaret for utarbeidelse av søknaden til Nordisk Ministerråd. Første søknad førte ikke frem, men en ny, noe bearbejdet søknad i desember 2010 ble innvilget av NMR/TEG i januar 2011. Prosjektet har Norge, Sverige, Finland, Estland og Latvia som partnere, mens Litauen og Polen vil kunne være observatører. I løpet av prosjektets del 1 (4/2011- 4/2012) vil det bli gjort et komparativt studium av situasjonen i partnerlandene. Del del 2 (2012-14) forutsetter nye søknader om midler for å gjøre en erfaringsrettet innhenting av kunnskap gjennom pilotprosjekter.

SuHiTo Working Group deltok også på 4th Cultural Heritage Forum i Riga i september 2010, bl.a. med foredrag på en av parallellsesjonene

3.6 Norge Russland

(kap. 3.3 i MDs rapp.mal.)

Riksantikvaren har deltatt på konferanse om forvaltningen av øya Varlam på russisk side av Pasvikelva i regi av Svanhovd miljøsenter, og i møter i Varlam og Moskva.

Riksantikvaren har også deltatt på et russisk seminar som ledd i en russisk evaluering av det norsk-russiske kulturminnesamarbeid. Denne skal resultere i et normativt dokument for bevaring av kulturminner i rurale miljøer i Russland.

Med dette er det norsk-russiske kulturminnesamarbeid under den bi-laterale miljøavtalen avsluttet.

3.7 SEE/Balkan

(Kap. 3.4 i MDs rapp.mal.)

Riksantikvaren har ingen aktiviteter i disse landene. I november 2010 ble vi imidlertid kontaktet av Nansenskolen vedr. mulig engasjement i Bosnia. RA vurderer en fact finding mission sammen med Nansenskolen i løpet av åren 2011.

3.8 EECCA-landene²

(Kap. 3.5 i MDs rapp.mal)

3.8.1 Georgia - kulturminnesamarbeid mellom Norge og Georgia 2008-2010

Community Based Pilot Project for Betlemi Quarter (Tbilisi, Georgia) 2008-2010

Oppdragsgiver	Land	Oppdrag	Tidsbruk
Utenriksdepartementet Prosjekt. nr. 09/028	Georgia	<ul style="list-style-type: none">• Delprosjekt A: Myndighetssamarbeid mellom Riksantikvaren og vår georgiske motpart, det nyopprettede National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia (NACHP) for å styrke kulturminneforvaltningen i landet.• Delprosjekt B: Revitaliseringsprogram for Betlemi historiske distrikt, Tbilisi Prosjektoppfølging og administrasjon av den økonomiske støtten fra UD gjennom samarbeidsavtale mellom Riksantikvaren og ICOMOS Georgia, som utfører arbeidet i Betlemi.• Delprosjekt C: Prosjektstøtte med norsk deltakelse til UNESCOs prosjekt ved friluftsmuseet i Tbilisi, G. Chitaia Open Air Museum of Ethnography (CME)	8 måneds- verk

Aktivitetene i prosjektfase IV skulle opprinnelig gå over tre år, men vil grunnet forsinkelser avsluttes først i 2011. Avtaleparter i Georgia i 2008 var ICOMOS Georgia, en nasjonal gruppe eksperter bestående av fagspecialister på bevaring av historiske bygninger. 17. november 2008 undertegnet Riksantikvaren på vegne av Miljøverndepartementet (MD) en MoU mellom MD og det georgiske kulturministeriet om kulturminnesamarbeid mellom Norge og Georgia. Kulturminnevernet ble sommeren 2009 skilt ut som et eget direktorat – National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia – med hvilket vårt samarbeid fortsetter. I desember 2008 undertegnet Riksantikvaren en støtteavtale med Georgias nasjonalmuseum om støtte til friluftsmuseet i Tbilisi, G. Chitaia Open Air Museum of Ethnography (CME). I juni 2010 undertegnet Riksantikvaren en støtteavtale med det georgiske kulturminnedirektoratet, og i november 2010 inngikk vi nye støtteavtaler med hhv. ICOMOS Georgia og G. Chitaia-museet i Tbilisi.

² EECCA = Eastern European, Caucasian and Central Asian Countries

Prosjektets hovedmål er å styrke forvaltningen av kulturminner i Georgia gjennom institusjonsutvikling, gode, konkrete eksempler og synergiskapende samhandling i det nasjonale fagmiljøet.

Delprosjekt A: Forvaltningssamarbeid mellom Riksantikvaren og MoCMPS (siden sommeren 2009: NACHP)

Langsiktig målsetting/utviklingsmål (goal):

Å styrke forvaltningen av kulturminner i Georgia gjennom institusjonsutvikling, gode, konkrete eksempler og synergiskapende samhandling i det nasjonale fagmiljøet

Tiltaksmål (purpose)

A1: Utvikle GIS-kompetanse innen kulturminneforvaltningen i Georgia

A2: Styrke kulturminneforvaltning i Tbilisi by

A3: Bedre forvaltning av verdensarv og arkeologi

A4: Internasjonal konferanse om kulturminnebasert sosial og økonomisk utvikling, Tbilisi, 2010

A5: Støtte Georgias rapportering til HEREIN-systemet under Europarådet

A6: Støtte til den nasjonale kulturminneforvaltningen: Studiereise for det georgiske kulturminnedirektoratets ledelse til Norge

Delprosjekt A - aktiviteter og resultater i 2010

A1: I november 2009 var leder for informasjonssystemavdelingen og hovedkoordinatoren i samme avdeling i NACHP på en to ukers studiereise i Norge. De hadde møter med Riksantikvaren, Byantikvaren i Oslo, Østfold fylkeskommune, Statens kartverk, Vegdirektoratet, Kulturhistorisk museum og en rekke andre institusjoner for å få en grundig opplæring i oppbygning og bruk av Askeladden og tilhørende GIS-baserte systemer brukt i kulturminneforvaltningen i Norge. Basert på denne reisen ble det avgjort hvilke tekniske hjelpemidler Georgia ville ha bruk for videre. Støtte til innkjøp av digitaliseringsutstyr m.m. ble avtalt i støtteavtalen for 2010.

A2: Riksantikvaren har hatt flere møter med NACHP og ICOMOS Georgia der det kommunale kulturminnevernet i Tbilisi har vært diskutert. To representanter for NACHP var i november 2009 på et seminar om bevaring av trearkitektur arrangert med Oslo og Vilnius som eksempler. Et seminar for byutviklere har vært planlagt i Tbilisi, men av visse årsaker utsatt. Vi satser på å gjennomføre dette i mai 2011.

A3: En delegasjon på tre eksperter fra hhv. Østfold fylkeskommune, Tromsø museum og Verdenssenteret for bergkunst/Alta museum besøkte Georgia over 12 dager i oktober/november. Hensikten var å hjelpe til med utarbeidelsen av en forvaltningsplan for Nokalakevi kulturminneområde vest i Georgia. I november 2010 ble dette fulgt opp med en workshop om presentasjon og tilrettelegging av Nokalakevi, samt videre utarbeidles av forvaltningsplanen. Arbeidet vil fortsette i 2011 med workshoper om ruinkonservering og trehuskonservering.

A4: Diskusjoner om faglige innhold og praktisk gjennomføring av konferansen er i gang, men selve konferansen er utsatt til 20-22 september 2011. Ansvarlig på georgisk side er ICOMOS Georgia.

A5: Ingen aktivitet, da spørsmålet ennå ikke har vist seg relevant.

A6: Under samtaler i januar og juni 2010 i Tbilisi ble det avtalt at generaldirektøren i kulturdepartementet ved selvsyn burde ta en studiereise til Norge. Han, hans visedirektør samt en tredje medarbeider, kom i september på et tidagers besøk til Norge. Foruten omfattende

presentasjoner hos Riksantikvaren hadde gruppen diverse møter med andre relevante aktører innen kulturminneforvaltningen. Vi fikk også tid til en tre dagers reise til Borgund, Voss og Bergen, med besøk i relevante institusjoner.

Delprosjekt B: Revitalisering av Betlemi historiske distrikt i Tbilisi

Langsiktig målsetting/utviklingsmål (goal):

Å etablere en modell der kulturarv og lokalt engasjement i revitalisering av den historiske byen (Betlemi) bidrar til økonomisk utvikling.

Kortsiktig målsetting/tiltaksmål (purpose):

Implementering av forvaltningsplanen for Betlemi (Betlemi Quarter Revitalization Management Plan) og oppfølging av forslag til tiltak fra fase II.

Dette innebærer:

- B1: Fullføring av istandsetting av infrastrukturelementer i Betlemi.
- B2: Restaurering og tilrettelegging av Ateshgah, et zoroastertempel i Betlemi, for publikum
- B3: Økt engasjement og deltakelse fra innbyggerne i forvaltning av kulturarven i Betlemi.
- B4: Forberedelse av internasjonal konferanse om kulturminnebasert sosial og økonomisk utvikling.

Resultat/produkt (output):

En rehabilitert og revitalisert historisk bydel som er et godt sted å være for både innbyggere og besøkende.

Delprosjekt B - aktiviteter og resultater i 2010

B1: Store deler av Betlemi-området er i dag restaurert og tilrettelagt for både beboere og gjester/turister, især infrastruktur som gateløp, trapper, terrasser, m.m.

B2: Restaureringen av Ateshgah er snart ferdigstilt, og tempelet er bedre tilrettelagt for besøkende. Et tregulv er montert inne i tempelet som muliggjør å se det fra innsiden. Samtidig har nye problemer dukket opp, da et hus som stod helt inntil tempelet ble revet våren 2010. Forsterking av den aktuelle ytterveggen inkluderes i planene for 2011.

B3: Løpende. En stor andel av innbyggerne har deltatt i både oppussingsarbeider samt generell forskjønnelse av området, som planting av blomster i fellesarealene m.m. Besøkssenteret er pusset opp og satt i bruk.

B4: Konferansen er satt til 20.-22. september 2011 og forberedelsene er igangsatt.

Delprosjekt C: Revitalisering av Giorgi Chitaia Open Air Museum of Ethnography (CME)

Langsiktig målsetting/utviklingsmål (goal):

Å styrke friluftsmuseets forvaltning, brannsikring og bevaring av museumssamlingene og dets presentasjon for publikum

Kortsiktig målsetting/tiltaksmål (purpose):

- C1. Etablere vannforsyning og brannsikringstiltak
- C2. Gjennomføre evaluering av tilstand på bygninger og iverksetting av strakstiltak
- C3 Gjennomføre kalkulering av materialtypebehov for materialbank, oppstarting av anskaffelse
- C4 Bidra til utvikling av forvaltningsplan for museet
- C5: Gjennomføre kompetansebyggende tiltak for håndverkere
- C6. Istandsette tre darbazi-hus

Resultat (output):

Et styrket friluftsmuseum mht forvaltning, brannsikring og bevaring av museums-samlingene og dens presentasjon for publikum

Delprosjekt C - aktiviteter og resultater i 2010

C1: Vannforsyning *til* et vannbasseng øverst på museets område er nå sikret. Det var lenge tvil om kommunens eventuelle deltakelse i prosjektet, men vannforsyningen ble til slutt finansiert over offentlige budsjetter. For frigjorte midler kjøpte museet inn en rekke håndslukkere, en lynavleder, samt en traktor med vanntank. Neste post er distribusjon av vann *fra* bassenget og til de enkelte museumsbygningene. Testing og eventuell utskiftning av eksisterende vannrørlegg fra bassenget vil ikke starte opp før tidligst våren 2011. En av Riksantikvarens eksperter på brannsikring holdt i januar 2010 en workshop for museets ansatte. Dette arbeidet ble fulgt opp i juni med en ny workshop for alle avdelingsdirektører i Georgias nasjonalmuseum. En brannsikringsmanual ble så utarbeidet av Chitaia museum og klar til bruk ved årsskiftet 2010-2011.

C2: Basert på tidligere utarbeidet rapport om nødvendige strakstiltak har museets egne ansatte utført diverse mindre jobber i løpet av 2010.

C3: En viss mengde trematerialer er anskaffet

C4: Fire sentrale museumsmedarbeidere deltok i et ukeslangt seminar på Maihaugen i juni 2010 for å lære mer om museumsdrift og -forvaltning.

C5: I forbindelse med restaurering av et trehus og et darbazihus var to norske spesialister på et drøyt ukeslangt besøk i Tbilisi for rådgivning og utveksling av erfaringer.

C6: Restaurering av darbazihusene har vist seg å være en tung og vanskelig prosess, der kunnskaps- og erfaringsmangelen er hovedproblemet. Våren 2010 ble det til slutt inngått enighet med en organisasjon som påtok seg ansvaret for restaureringen av ett darbazihus. Restaureringen ble gjennomført med bidrag fra norske rådgivere, og huset ble ferdigstilt sommeren 2010.

RA og UNESCO

UNESCOS samarbeidsprosjekt med G. Chitaia Open Air Museum fortsetter med norsk fagkompetanse. Det har vært tett kontakt mellom Riksantikvaren og UNESCO Paris om fordeling av oppgaver og bruk av norsk kompetanse ved museet.

Andre forhold

Framdriften av prosjektet har blitt noe utsatt grunnet organisatoriske svakheter på georgisk side. Vi er like fullt godt fornøyd med resultatet så langt, og ønsker å fortsette ufortrødent videre i 2011. Som nevnt innledningsvis inngikk Riksantikvaren nye støtteavtaler med alle våre tre samarbeidspartnere i Georgia i løpet av andre halvår 2010.

3.8.2 Usbekistan - samarbeid om bevaring av bergkunst

Riksantikvaren er koordinator og faglig rådgiver for prosjektet “Management, conservation and presentation of the Sarmishsai petroglyph Site, Navoi region, Nowbahor district, the Republic of Uzbekistan”. Målet er å styrke og øke den nasjonale kapasiteten mht forvaltning, sikring og formidling av kulturarven i Usbekistan gjennom vern, konservering og bærekraftig presentasjon. Samarbeidspartner er Scientific Group “Sarmish”. Prosjektet støttes økonomisk av Utenriksdepartementet med i alt USD 113.000 og er en fortsettelse av Norges satsing på kulturminnevern i Sentral-Asia.

Mye vekt har blitt lagt på konservering av bergkunsten og tilrettelegging for turister, med utbygging av nødvendig intern infrastruktur, så som turveier, broer, skilt og anvisninger, m.m. En egen forvaltningsplan, organisert som en masterplan med tre delplaner (handlingsplaner) ble diskutert under et prosjektbesøk i Usbekistan i mai 2010. Forvaltningsplanen er nå ferdigstilt og forelagt for relevante myndigheter. Prosjektet anses nå avsluttet fra norsk side og en egen prosjektrapport er utgitt. Det er gledelig å registrere at usbekiske myndigheter nå ser ut til å ta stafettpinnen videre og satse mer på Sarmishsai enn tidligere. Både sentrale og regionale myndigheter ser potensialet i Sarmishsai både som en viktig del av kulturarven og også som en potensiell turistattraksjon. Det jobbes nå aktivt på usbekisk side med å nominere Sarmishsai til Verdensarvlisten

Resultater i 2010

- Kadaster (et sett av grunnlagsdokumenter for forvaltning og tiltak) slutført og godkjent av relevante myndigheter
- Sarmishsai museumsreservat er bygget opp til å bli en levedyktig organisasjon
- Supplerende dokumentasjon i felt og innlasting av data i database
- Fortsatt sikring og konservering av bergkunst, fjerning av graffiti, videreutvikling av konserveringsmetoder og -materialer
- Fortsatt vegetasjonsmessig rehabilitering av kulturlandskapet
- Intensivt arbeid med forankring, samarbeidsrutiner, organisasjon og finansiering
- Forbedret tilrettelegging, informasjon og formidling
- Master Management plan med delplaner ferdigstilt og presentert for myndighetene
- Publikasjoner dels slutført, dels i progresjon

3.8.3 Ukraina – museumssamarbeid med Lviv Museum for Folk Architecture and Rural Life

UNESCO Paris fremmet en søknad til det norske utenriksdepartementet om støtte til revitalisering og bevaring av samlingene ved Museum for Folk Architecture and Rural Life i Lviv, Ukraina (videre omtalt som friluftsmuseet i Lviv). Museet har en imponerende samling av trebygninger i til dels svært dårlig forfatning. Med utgangspunkt i samarbeidet mellom Norge og Georgia om tilsvarende utfordringer, ble Riksantikvaren spurt av både Unesco Paris og norsk UD om muligheter for norsk fagkompetanse i prosjektet. Riksantikvaren har videreformidlet henvendelsen til relevante fagmiljø i Norge, og kun Maihaugen/Norsk handverksutvikling har kapasitet til å gå inn i dette.

En rekognoseringsreise til Lviv ble gjennomført i mars 2010, og museet ble funnet egnet for et større samarbeid mellom norsk (RA/Maihaugen) og ukrainsk (friluftsmuseet i Lviv) side. Prioriteringene på det innledende stadiet av samarbeidet ble lagt til museumsforvaltning, konservering og restaurering, og vi ba UD om støtte til fire workshoper for perioden juni 2010-juni 2011. En workshop om museumsforvaltning ble holdt på Maihaugen i juni 2010 for fire representanter for ledelsen i friluftsmuseet; en annen workshop ble holdt i Lviv i september der et trehus ble valgt ut for videre restaureringsarbeid våren 2011.

Riksantikvaren ønsker å videreføre samarbeidet i 2011, men avventer UD's eventuelle støtte etter sommeren 2011.

4. Oppsummering

Den internasjonale innsatsen i 2010 har bl.a. vært rettet mot oppfølging av prosjekter under EØS-midlene 2004-09 og bidrag til UD's arbeid med en ny periode med EØS-midler 2009-2014. Riksantikvaren er aktiv deltaker i Europarådet, som er det eneste alleuropeiske forum der kulturarv er en integrert del. Vi samarbeider med våre europeiske kolleger også utenfor de formelle EU-institusjonene. Årlig treffes lederne for kulturminnemyndighetene i Europa i EHHF³, et forum for europeiske riksantikvarer, mens felles *nordiske* utfordringer diskuteres i Nordisk sjefsmøte. Vi følger utviklingen i EU og fremmer Norges interesser og prioriteringer på kulturminneområdet. Innspill til EUs rettsakter og europeiske standarder som er i det norske kulturminnevernets interesse er en viktig del av arbeidet.

En rekke EU-programmer er relevante for norsk kulturminnesektor. Det gjelder spesielt EUs kulturprogram. Riksantikvaren deltar i Østersjøsam arbeidet og i nordisk samarbeid. Vi er i faglig dialog med aktører i andre deler av verden, som African World Heritage Fund, og bidrar til at noen av disse får det nødvendige økonomiske grunnlaget for å kunne gjøre den jobben de er satt til å utføre.

Samarbeidet med EECCA-landene (Eastern European, Caucasian and Central Asian Countries) er styrket. Flere medarbeidere hos RA og i kulturminneforvaltningen forøvrig har fulgt opp pågående og nye prosjekter i Georgia, Usbekistan og Ukraina.

RA har fulgt opp Østersjøsam arbeidet både som deltaker i Monitoring Group og i planleggingsgruppa for det fjerde "Cultural Heritage Forum of the Baltic Sea States" i Riga 8.

³ EHHF=European Heritage Heads Forum

– 11. september. Samarbeidet med MD om Nordisk ministerråd og oppfølging av strategien for bærekraftig utvikling i Norden ble styrket i 2010.

Samarbeidet med Pakistan i nåværende form ble avsluttet i 2010. Eventuell videreføring av programmet drøftes. Riksantikvaren har hatt god dialog med utenriksforvaltningen, noe som bl.a. har resultert i støtte til et spennende pilotprosjekt i Uganda om bevaring av minnesteder i en post-konflikt situasjon. Utstillingen om kulturarv i Afrika – identitet –verdighet –forsoning har vært vist på biblioteker over hele landet også i 2010.

Diskusjonene i UDs arbeidsgruppe for å følge opp Norads 2009-evaluering av norsk støtte til kulturarv og utvikling har vært nyttige, inspirerende og avklarende. Temaer har vært begrepet kulturarv, forholdet mellom kultur og natur, og ikke minst betydningen av tverrfaglig innsats for kultur og utvikling, både lokalt, nasjonalt og globalt.

Det 14. internasjonale etterutdanningskurset i konservering av tre (International Course on Wood Conservation Technology – ICWCT) ble gjennomført 24. mai – 2. juli. I tillegg til vertskapsfunksjonen tok RA i år et stort ansvar for de administrative oppgavene i fbm planlegging og gjennomføring. Kurset var vellykket og evalueringen med deltakerne i etterkant svært positiv.

Norges utenrikspolitiske interesser er i vesentlig grad knyttet til land med dårlig og/eller svakt styresett, utbredt korrupsjon og store konflikter. Det er i de samme landene Norge håper at innsatsen på kulturområdet kan gjøre en forskjell. Dette er en stor utfordring og risiko i en samarbeidsrelasjon. Både Bulgaria, Pakistan og EECCA-landene er eksempler på dette. For å lykkes krever prosjektene en sterk administrasjon, god kommunikasjon og tett oppfølging. Det er også stor risiko for avbrudd og/eller forsinkelser i framdrift pga sikkerhetssituasjonen.

Motiv og fotografier for bilder brukt i rapporten (fra venstre mot høyre):

Side 3: Uganda, Memorial Sites; Inger Heldal©Riksantikvaren, Norsk folkemuseum på befarung i Lok Virsa, Islamabad/Pakistan; Inger.Heldal©Riksantikvaren. Uganda, Memorial Sites; Inger Heldal©Riksantikvaren
Side 6: Fra Deltakere fra ICWCT på befarung på Vestlandet, bl.a. i Borgund stavkirke; Tone.Olstad ©Niku,
Side 11: Fra Astra Museum of Traditional Folk Civilisation, Transylvania, Romania: Museumsbygning restaurert v/EØS-midler, deltakere fra norske friluftsmuseer på erfarungsseminar hos Astra, nytt laboratorie- og lagerbygg i museet oppført v/EØS-midler: reidun.vea©Riksantikvaren.
Side 20: Trebebyggelse i Tbilisi: Reidun.Vea ©Riksantikvaren, befarung i Betlemi, Tbilisi/Georgia; Jørgen.Jørgensen©ICOMOS Georgia, fra Betlemi; Reidun Vea©Riksantikvaren,